

శ హా న

ఊరిసర వెల్లి ముదురుకుంటూ వచ్చి, తొండై
కూర్చుంది !

హరిదాసుకు తప్పకుండా పిచ్చి ఎక్కింది అనడానికి,
ఇరుగూపారుగూవారికి, తదనంతరం క్రమంగా, సిగ్గు సిగ్గుగా
తెలిసిన తార్కాణం, - వాళ్ల మేనమామకు, ఆపూట
ప్రత్యక్షంగా తారసిల్లింది : కర్మమాఅంటూ - ఉత్తరత్ర
ఆయనే వైద్యానికేకూడా నడుముకట్టవలసి వచ్చింది :

-అనగనగా, - అవాళ, - దొంగచాటుగా దొడ్లోకి
దూకి, లేతచిగుళ్లన్నీ నంజుతూన్న మేకపిల్లను ఒడిసి పట్టు
కున్నాడు : మచ్చికగా లాలించుతున్నాడు : బ్రతిమాలు
తున్నాడు : అది, వెరిగా అరచి, నాలుగుకాళ్లా గింజ

ము ని గో రి ం ట

కుని, - ఎగిరి అవతలపడ్డది : పడి, అల్లంతదూరాన బెదురుగా నిలుచుని, మెటికలు విరిచినట్లు ఒళ్లు విరుచుకుని, - 'చూడు, మా ఆయనతో చెప్పి నిన్నేం చేయిస్తానో' అని స్పష్టంగా అర్థమయేంత చూపు చూసి, - యింతలో మామయ్య అలికిడి పొడగట్టి - ముండిగోడమీదికి గంతున ఎగ్రబాకి, - వెలుపలకు ఉరికింది :

హరిదాసు గొంతుకూర్చున్న చోటే చతికిలపడి, - 'కులసతి సిగ్గరికావలె' అన్నాడు కాదూ మామయ్యా!, చూడు ఆ లంజెకాన ధీమా! - తనొక్కతే మహలోకాని కంతటికీ ఆడదైనట్లు! - ఎల్లా గింజుకుందో -' అంటూంటే మామయ్య యిదంతా ఛలోక్తి అనుకుని అప్పటికే నవ్వేశాడు :

ఎలాటి అవకతవకప్పని అయినా, ఒకసారి జరిగితే, - అర్థం అయి కాకా, అయినా చూసిచూడనట్టుగా ప్రాణీయ వచ్చును: రెండోసార్లైతే, మనసు గతుక్కుమన్నా ఎలాగో సర్దుకుపోవచ్చును: ముచ్చికే ముమ్మాల్లయితే - ఎదో తప్పకుండా ముణిగిందన్నమాటే -

దాసుకు, చదువూ సంధ్యా, ఆస్తీపాస్తీ అన్ని హంగులూ పుష్కలంగానే ఉన్నాయి. ఇలాంటివాళ్లకే ఐదవతనానికి కూడా, లెక్కప్రకారం ఏకొరతా ఉండకూడదు, - కాని, - చదివిన చదువు, వంటబట్టి, ఎందు చేతనో ఉన్నట్టుండి, - వెరితలలు - ఒక్కటికాదు వేయి - వేసుకొచ్చింది :

వాడివై ఖరిలో ఏమీ పిచ్చలేదు! : మాట పొందికలో తడబాటులేదు : అర్థంకాని ధోరణికాదు : కాని, అంత సులువుగా - యీ కలికాలంలో, - ఆచరణలోకి పెట్టడానికే మటుకు అనువుకాదు : అదేవచ్చిన చిక్కు : పిల్లవాడిలో మరో అవలక్షణమంటూ ఏమీలేదు :

అసలు యీ బెడదపుట్టుకు రావడానికి కారణం వినాయకచవితి కథ : అందులో ఓ రుషి, - సంతానంకోసంవచ్చిన ఓ రాక్షసరాజు యిల్లాలిని ఏనుగక్రింద మార్చి, తానూ అదేధోరణిలో పడి, - వరమిచ్చి పంపుతాడు :- ఏమిటి ఈ మాధులోఉండే పోహణి, అని లేతబుద్ధి ఆరాతీయడం మొదలు పెట్టింది : మనుష్యులకూ జంతువులకూ మమకారం విషయంలో గ్రంథాంతరాల్లో నవాలక్ష గ్రంథం ఉంది :

‘రుష్యశృంగుడు తల్లి ఎవరు? - అశ్వత్థామ పుట్టు వేమిటి ?

గ్రీకు పురాణాల్లో స్వామివారు, - ఓ చిన్నదానికోసం హంపై - మరోచిన్నదాన్ని దోచుకుపోయేందుకు బసవన్నై, మరోశృంగార ఘట్టంలో నరమృగమై - ఇలావీలై సంతవరకూ పశుధర్మమేగా సాగించింది ?

దేవతలూ రుషులూ చిద్వినియోగంచేసి, - అనుష్ఠించిన ధర్మాన్ని, - సామాన్య మానవులు మటుకు—’

టూకీగా యిదీ ధోరణి, - మామయ్య కంటపడు తూన్నవే, - ప్రయోగవిధానాలు !

దాసుతో తర్కించి ప్రయోజనంలేదు; దేవతలూ దేవకల్పలూ, స్వచ్ఛందులనీ వాళ్లు చేసినట్టు మనంచేస్తే లోకం ఊరుకోదనీ: ఊరుకోలేదనీ, పాతనిబంధనశిక్షాస్మృతిలో - ఇలాటి ముచ్చటపడ్డవాళ్ళను, - రెండుజీవాల్నీ కట్టగట్టి నిప్పులో పారవేయమని అనుశాసనం ఉందనీ, - మనువుకూడా 'పశువేశ్యాది గమనే -' ఈ హంశంమీంద నిప్పులు చెరిగాడనీ - ఇలా వాదించినా, నచ్చచెప్పాలని ప్రయత్నించినా, - దాసుకు ఈ కబుర్లకు అన్నింటికీ విరుగుళ్లు తెలుసు.

ఇలాఉంటే మేనల్లుడు బ్రతికి బట్టకట్టలేడేమోనని మామయ్యకు కొండలపెట్టు భయంవేసింది? ఏమిటా ఉపాయం అనుకున్నాడు! తోచక, మొండికేసి, - తనతో వచ్చేయమన్నాడు!

'ఏం - ఎందుకూ? - ఇక్కడలేంది అక్కడేముంది?'

అన్నాడు దాసు:

'ఏముందో చూద్దువుగానిగా? -' ఇంతకంటే తెగించలేకపోయినాడు: స్వవిషయంలో: కాని, ఏభైవళ్ళ - యీ నడుమను, అగ్రహారంలో వాటిల్లిన పచ్చిబూతులన్నీ మరింత పుష్టిగా వర్ణించి చెప్పి - 'యిప్పటికి మా ఊరేం చెడిపోలేదు, అలాగేవుంది? వచ్చి దాఖలా చూడవచ్చు!' నన్నాడు: కవికంఠపాశంలో, వక్షోజద్వితయానికి తగిలించిన ఉపమానాలన్నీ గడగడ ఏకరువుపెట్టాడు! అంతావిని, దాసు, - 'నీ కంఠశోష చాలిస్తే - అలాగే వస్తా' నన్నాడు! మామయ్య ఉక్రోశం చంపుకుని - సంబరపడ్డాడు.

శాంత తండ్రి పంపించిన బోగంచానలు, - లడ్డూ
కంబుల ఏపుమీద, రుష్యశృంగుణ్ణి పడవ ఎక్కించినట్టు -
మేనమామ ఏలాగైతేనే హరిదాసును స్వగ్రామంనుంచి
మకాం ఎత్తించి, తన ఊసు జేర్చాడు:

ఇలా తీసుకురావడంలో, రెండు కిటుకులు ఉన్నాయి?
మామయ్య మామగారు, మాంచి కట్టుదిట్టమైన భూత
నైద్యుడు! పిల్లనిచ్చిన మామగారనే పలచదనంకొద్దీ,
ఆయన తాహతుమీద, మామయ్యకు ఎన్నడూ యీసడింపే
కాని, ఆయన సంపాదన చూసినతరువాత, - ఆయన కట్టిన
తాయెత్తూ, పెట్టిన విభూతి పనిచేసి బాగుపడ్డవాళ్ళను చూసిన
మీదట - ఇది అంతా భేషజంకాదు, - ఇందులో ఏ వీస
పాలో పస ఉండకపోదు అనే నమ్మకం ఎడనెడ పొడసూపినా,
అది క్రమేణ ముదిరి, ఆయనమీద గౌరవంక్రింద మారు
తుండేమోనని, - వీలై నంతవరకూ ఎంచులు పెడుతూండే
వాడు :

తీరా, దాసుస్థితి యీ రీతయిన తరువాత - యిది,
మందూమాకులవల్ల అయేపనికాదు, - ఆ ముసలాయన్ను
మంచిమాట చేసుకుంటే ఎలాగో ఓలాగు సాధకం చేస్తాడు, -
అనుకున్నాడు : ఏదో గ్రహం ఆవేశించబట్టే, - ఎన్నడూ,
వయసుకొద్దీ కలలో అయినా ఉలికిపడే అలవాటెరుగని
అమాయకుడు - రుషివంటి కుర్రవాడు, - ఇలా జంతు
జాలంలో సరసాలాడటం ప్రారంభించాడు, అంతేకాని
మరొకటి అయిఉండదని నమ్మాడు : అదోహాటీ?

ము ని గో రి ం టు

రెండో కిటుకు ఏమంటే - ఇంట్లో ఎదిగి ఈడేరినపిల్ల
సిద్ధంగా ఉంది : ఎలాగూ వచ్చే వైశాఖమాసంలో ఇద్దరినీ
ముడిపెట్టాలనే అనుకుంటున్నారాయెను - ఏ నాడో - శుభం -
అనుకున్నారాయెను :- అది కంటిఎదుట మెలగుతే, - మేనత్త
కొడుకేకనుక సిగ్గువిడిచి యోగక్షేమం కనుక్కుంటే - ఆ
రంధిలోపడి అయినా, యీ గొడవ మానుతాడేమోనని -
అదో ఆశ !

వచ్చిన మరునాడే, - ముసలాయన ప్రయత్నంచేసి
చూశాడు. శతవిధాల - ముగ్గులోకి దించాలని : కాని, -
దాసు సిగపాయ అండిందికాదు : చివరకు ఆయనకు విసుగెత్తి
బింకంచెడకుండా - ఇదేదో అపూర్వప్రయోగం అయి
ఉంటుంది : అలాటిదేగనుక అయే పక్షంలో, - అసలువాడు
దయతలచి ఉపసంహరిస్తేనే తప్ప, - అన్యూడికి, ఆప్రక్రియ
సాధ్యం కాదన్నాడు :

అయినా, ఈ కొసవెరివల్ల, ఎవరికీ ఏమీ చెరుపు
లేదు గనుక, - విధికి, చేసుకున్న కర్మకూ వదిలిపెట్టి, -
జాగ్రత్తగా కనిపెట్టిచూస్తూ ఉండటంతప్ప, - గత్యంతరంలేదని
సలహాయించాడు : మామయ్యకు ముసలాయన అశక్త
చూసి నమిలిమింగేద్దామన్నంత కోపంవచ్చింది కాని,
ఆయన మీద విరుచుకు పడటం వృధా కంఠశోషాని, ఊరు
కున్నాడు :

రెండో ఎత్తు వేద్దామనుకున్నాడు :

కాని, ఇందులో సవాలక్ష హంసపాదులున్నాయి : డోల్లో ఎవరింటోనో రాచకార్యమైతే, - పిల్లదాన్ని చేరదీసి, - అరమరిక లేకుండా తతంగం యావత్తూ నూరిపోసి, - శ్రమ లేకుండా పొక్తు పరచి ఉండేవాడే !-

కాని, - ఇక్కడ, - కన్నబిడ్డ : తానుగా కదిపి చూసేందుకు వీలులేదు : పోనీ, - చూపెడితే అందుకుపోయే మచ్చ అంటే, యింటి ఆనవాయితనుబట్టి పిల్లది, ఏమాత్రమూ నోట్లలో నాలుక లేకుండా, పచ్చిమడిగా పెరిగింది : నట్టింటికి వచ్చినవాడు, సాక్షాత్ మేనత్తకొడుకు, - నేడో రేపో కాబోయే నాధుడు, అని బొడ్డు ఊడినప్పటినుంచీ తెలిసేవున్నా - బేజారుగా సిగ్గుపడటం, తలుపుచాటున నక్కడంతప్ప, - ఆ చిన్నదానికి, - ఆ కవళికలో మరోఆలోచనే ఉన్నట్టు పొక్కడం లేదు : అలాటి ఇతికర్తవ్యతా మూఢురాలిచేత ఇంత నిర్వాహకం చేయించాలి ! ఎలా ?

ఇంట్లో ఉన్నదల్లా, తానూ, తన యిల్లాలూ, కూతురు కామాక్షి : పల్లెటిదిక్కు - అనాదిగా కలిగిన సంసారం కావడంవల్ల, లంకంతలోగిలీ - అభాండంలాగా పెరడూ : యావజ్జీవమూ, మనిషీ - మనిషీ కంటపడకుండా - ఆ యింట కాపురం చేయవచ్చు : ఇల్లు కుశలమైతే - ఎదుటపడక తప్పదు - అలా అయితే - క్రమంగా సిగ్గు మాసిపోయి, - కన్ను చనవన్నా ఏర్పడేది.

పోనీ, - అలాటి ఏర్పాటుదన్నా చేస్తే -

నాయ్ - దాసు తిన్నగా, - కాముడు పడిఉన్న చోటు చేరు
కున్నాడు :

పూర్వకాలలో, - గ్రీకు దేశపు కథల్లో - ఓతమాషా
సంఘటన ఉంది : ఓ చక్రవర్తికి, - మనిషి ఒళ్లు, ఎద్దుతల
కాయలో రాక్షసిబిడ్డ పుట్టుకొచ్చింది : అదే, సింహం తల
కాయ అయితే, తండ్రి జాగ్రత్తపడి ఉండేవాడేమో, - కాని-
ఎంత కుమ్మేధీమాడన్నా పులుమేసేజాతేకదా ఫరవాలేదు
అనుకుని, - సుట్టుక గోప్యంగా ఉంచాడేతప్ప, మరేం కట్టు
దిట్టాలు చేయలేదు. అది దేశానికి ఉపద్రవంగా పరిణ
మించింది : పిల్లవాడు ఎదిగినకొద్దీ- ఎద్దుతలకాయ, - కోరలు
పెంచి, - మాంసంతప్ప మరోపదార్థం ముట్టకుండా, - కనబడ్డ
ప్రాణినల్లా చీల్చుకుతినడం మొదలుపెట్టింది : ఆంతటితో,
కన్నతండ్రి కళ్ళు తెరిచి, - తగిన బందోబస్తు చేశాడు : ఎలా
గంటే-

నెత్తిమటుకు ఎద్దైనా, - ముప్పాతిక మువ్వీసం,
ఎత్తింది మనిషిజన్మకదా, - ఏపైన ఆడగాలి సోకితే, -
ఆ ధూకుడు తగ్గి లొంగిపోవచ్చు అని ఎవరో సలహా చెప్పగా, -
ఆ ప్రయత్నమే చేసిచూశాడు తండ్రి : కాని అది బీభత్సంగా
పరిణమించింది : బోనులో పడ్డ పిల్లలు పొలికేకలు పెడు
తూంటే, - వింటూన్న వాళ్లూ అది తొలి బెదురనుకున్నారు :
తీరా చూసేటప్పటికి- ఎముకలుతప్ప ఏమీ మిగలలేదు : ఆ
రాక్షసిబిడ్డకు ఆకలిలో తేడాలు తెలియవు : కంటపడ్డప్రాణిని

ము ని గో రి ం ట

నమిలిమ్రింగడమే తప్ప మరోవిధంగా అనుభవించడం తెలియదు- ఎవరో చేయి చేసుకుని హతమా ర్చేదాకా, - అలాగే బ్రతికాడు-

కాముడు బళ్ళో చదువుకున్న పుస్తకంలో; యీ కథ-పెద్ద బొమ్మలతో సహా- ఉంది :

బావ రంకెవేశాడు : విని, ఒళ్లు తెలిసి తల ఎత్తి చూసింది : దాసు అచ్చంగా పుస్తకంలో రాక్షసుడల్లనే కనిపించాడు : ఇంకో అడుగు ముందుకు వేస్తాడు : పట్టుకుంటాడు : అప్పడంవిరిచినట్లు ఒంటిచేత్తో పెళపెళలాడించి మెక్కేస్తాడు :

ఆ నిలుచున్నది- బావకాదు : ఏదో రాక్షసి, - రాక్షసి కాదు- అదో జంతువు : చేలో మేసే జంతువుకాదు : ఏదో మొకం : - తరతరాలుగా అడవుల్లో, కీకారు కోనల్లో ఆలమందల్ని మేపుకుంటూ చేతి వాడిమీద వర్ణిల్లిన జాతి, - కొండకూ కోనకూ, ఆ నిర్భయానికీ దూరమై, - ఏనాడో ఆపాటినత్తువ క్షీణించిపోయినా, - అలవోకగా అభిగర్భం లోంచి బడబా, తలవిసిరినట్లు, రవ్వంతగా రగిలింది; కప్పుదండె, - ఎగిరి అందుకుని, - కాముడు, గుండెవిచ్చుకునేట్టు తన్నింది దాసును; కూళిన కళేబరాన్ని, యివతలకు యీడ్చుకు వచ్చి పడేసింది : మోపుతాడు సడలిన గడ్డిమేటికిమల్లే పడి ఉన్నాడు దాసు : చూసి, - నవ్వాచ్చి నవ్వింది.

ఆకళింపై - మామయ్య ముసిముసి నగవులతో యింట్లోంచి వచ్చాడు : చూసీ చూడటంతోనే - 'ఏమిటే!' అన్నట్లు నిర్ఘాంతపోయినాడు :

కాముడు, నసుగుతూ, - 'ఎలాఉన్నాడు - బావ!'

అంది.

'బ్రతికి ఉన్నాడా?' అని మామయ్య దడవత్తుకొచ్చి అడిగాడు : అడుగు ముందుకువేశాడు : కాముడు ఆపేసింది :

'బ్రతికితే మనల్ని బ్రతకనివ్వడు !' -

'నివ్వక ? -'

'అందర్నీ భోంచేస్తాడు : అది నీకిష్టమేనా ? - అందు కోసమే వెంటబెట్టుకు వచ్చావా ? -'

ఇంతలో, కాముడు తల్లి వచ్చింది, నీలాటి రేవునుంచి; ఆ వెనుకాలే తాతగారు వచ్చారు : ఆ వెంట మరికొందరు ఇరుగు పొరుగువారు మూగారు :

'అనుకున్నంతా జరిగిందన్నమాట ! ఆభూతం మ్రింగేయకుండా విడుస్తుందా ! - నేను అప్పుడే అంటినిగా!' అని ముసలాయన స్వస్తి ప్రారంభించాడు.

మామయ్య, - కొరకొరలాడుతూ, 'చంపింది ఈ భూతం, -' అని పొల్లుకేకవేసి, - తనకూతురే మేనల్లుణ్ణి హతమార్చిందని, - యాగీ మొదలెట్టాడు !

ఎవరుమటుకు ఏమంటారు ? - కళ్ళయెదుట ప్రత్యక్షంగా కళేబరం కనబడుతూండే - కన్నతండ్రి ఖచితంగా చెబుతూండే - అయినా, - ఏమీ అనకపోతే, బాగుండదని, కొందరు, నిట్టూర్పుగా యధాలాభంగా, - 'అయ్యోపాపం!' అని గొణుగుకుంటూ చల్లగా ఎవరికివారు జారుకున్నారు :

ము ని గో రి ం ట

ఇంటిల్లిపాదే - మిగిలింది : ఇక ఏమిటి కర్తవ్యం? -
ఎవరూ తర్జనభర్జన పడనక్కర లేకుండా, - దాసే పరిష్కారం
చేశాడు : ముక్కి, మూలిగి, కళ్ళు తెరిచాడు : దాహమని
సైగచేశాడు : త్రాగి లేచి కూచున్నాడు :

‘ఎలా బ్రతికాడా?’ అని అందరికీ వల్లమాలిన
ఆశ్చర్యం : బ్రతికితే మళ్ళీ తంటాయేగదా, అని తలచుకొని
హాడలు : ముసలాయన సర్దిచెప్పి, అందరికీ ఇలా ధైర్యం
పోశాడు :

‘ఎలాబ్రతికాడా? - దెబ్బ తిన్నది, - భూతంకాని, -
వీడుకాదు : దానికి గింగురులెత్తితే, - అవలంబనంగాడన్న
యీకాయం చట్టయిపోయింది : దానితో వను అదిపోయింది:
మనవాడు మనిషిల్లే బ్రతికాడు - చూడండి ఆ నీరసం! -’

దాసు, నిజంగానే బ్రతికాడు : క్రమంగా రెక్కొని
ప్రజల్లో పడ్డాడు : కాని, - అంతా, గతమంతా మరచిపోయి
నాడు ! చదువుకున్న చదువంతా తుడిచిపెట్టుకుపోయింది !
పిచ్చకవళిక ఏమీలేదుగాని, వంచిన తల యెత్తడు : అడిగి
తేనే తప్ప సమాధానం చెప్పడు : నవ్వు ఏడ్వూ ఈరెండూ
కూడా లేవు :

మునుపు వాడంటే హాడలిపోయిన జనాభా - ఇప్పుడు
జాలిపడుతూంది : ‘ఇలాంటి బ్రతుకు, - ఏంబ్రతుకు !’
అంటుంది : ‘ఇదీ ఒకరకం పిచ్చే’ అంటుంది :

కాముడికి పెళ్లికాలేదు : ఎవడూ చేసుకునేందుకు
ముందంజవేసి రాలేదు : కథలో లోతుపాతు తెలియక

పోయినా,- 'ఎద్దంటి మేన త్తకొడుకును ఎగిరి గుండెల్లో
తన్నింది,- మన్ని బ్రతకనిస్తుందా' అని,- అయిన ఈడువా
శృందరూ బెదిరిపోయినారు :

కాముడికి ఈ చీకూచింతా ఏమాత్రమూ లేకపోగా,-
ఆనూటవత్తితే విరగబడి నవ్వుతుంది : ఇలా అంటుంది :

'మాకు పెళ్ళి కేం తక్కువ ?- మా బావ కడుపునో
కాయకాస్తే. వాణ్ణి కట్టుకుంటా:- బావకా,- నాకోకూతురు
పుడితే దాన్ని మెడకు కడతా:-'

'మేన త్త మేనమామ బిడ్డలు- దీనికీ పిచ్చికాదుగద!' అని ప్రజలు అనుకోవడం కద్దు ! ఇంతకుమించి కథ పెగలదు:-